

ການວາງແຜນແຕ່ຫົວທີ

ການວາງແຜນແຕ່ຫົວທີ ສາມາດຊ່ວຍ ຜູ້ທີ່ມີໂຮກຄວາມຈຳເຊື່ອມ ຫລື ດີເມັນເຊັຽ(dementia), ຄອບຄົວ ແລະ ຜູ້ຄູແລ ຈັດການເລື່ອງ ການເງິນ ແລະ ເລື່ອງກົດໝາຍ ໄດ້ງ່າຍຂຶ້ນ. ອ້ມູນສບັບນີ້ ຈະອະທິບາຍກ່ຽວກັບ ວິທີວາງແຜນລ່ວງໜ້າ ແລະ ບອກລາຍຊື່ ບຸກຄົນ ແລະ ອົງການຈັດ ຕັ້ງຕ່າງໆ ທີ່ຈະຊ່ວຍໄດ້.

ດີເມັນເຊັຽ ມີຜົນກະທົບຕໍ່ບຸກຄົນຕ່າງກັນ. ຄົນຜູ້ນຶ່ງອາດເລີ້ມ ເສັຽ ຄວາມສາມາດແຕ່ຫົວທີ ໃນການກຳກັບເລື່ອງເງິນຄ່າ ຫລື ບໍ່ມີ ຄວາມໝັ້ນ ໃຈໃນການຕັດສິນໃຈໃນວຽກງານ, ແຕ່ຜູ້ອີກຜູ້ນຶ່ງ ອາດສາ ມາດ ຮັກສາ ຄວາມສຳນິສານານນີ້ ໄວ້ໄດ້ດີ.

ເຖິງຢ່າງໃດກໍດີ, ໄວ ຫລື ຊຳ ຄວາມສາມາດຂອງຜູ້ທີ່ເປັນ ດີເມັນເຊັຽ ກໍຈະລຸດລົງ ແລະ ເຂົາກໍຈະບໍ່ສາມາດຕັດສິນໃຈເອງໄດ້ ກ່ຽວກັບ ເລື່ອງການເງິນ ແລະ ເລື່ອງກົດໝາຍ.

ວາງແຜນລ່ວງໜ້າ

ການວາງແຜນລ່ວງໜ້າສາມາດເຮັດໃຫ້ ຄອບຄົວ ແລະ ຜູ້ຄູແລ ຈັດການເລື່ອງ ຂອງຜູ້ທີ່ເປັນ ດີເມັນເຊັຽ ງ່າຍຂຶ້ນ. ໝາຍ ຄວາມວ່າ ຜູ້ທີ່ເປັນ ດີເມັນເຊັຽ ສາມາດ ຮ່ວມວາງແຜນ ແລະ ເຮັດໃຫ້ແນ່ໃຈວ່າ ຄວາມຕ້ອງການຂອງເຂົາຈະໄດ້ຖືກປະຕິບັດໄປຕາມທີ່ເຂົາ ຕ້ອງການ.

ຖ້າເປັນໄປໄດ້, ຄວນຫາການແນະນຳ ໃນເວລາຜູ້ທີ່ເປັນ ດີເມັນເຊັຽ ຍັງສາມາດຮ່ວມປຶກສາ ແລະ ສາມາດເຊັນເອກກະສານ ຕ່າງໆໄດ້.

ເລື່ອງການເງິນ

ຖ້າຫາກ ບັນຊີເງິນໃນທະນາຄານ ມີຊື່ຮ່ວມກັນ, ຜູ້ເປັນຄູ່ຄອງ ຂອງ ຜູ້ທີ່ເປັນ ດີເມັນເຊັຽ ກໍສາມາດ ໃຊ້ຕໍ່ໄປ ໂດຍບໍ່ຕ້ອງມີ ການປ່ຽນແປງ ຫຍັງໝົດ. ແຕ່ວ່າ ປັນຫາອາດເກີດຂຶ້ນ ຖ້າຫາກ ຜູ້ທີ່ເປັນດີເມັນເຊັຽ ໃຊ້ບັນຊີທະນາຄານ ບໍ່ຖືກຕ້ອງ ຫລື ມີແຕ່ຊື່ເຂົາຜູ້ດຽວຢູ່ໃນບັນຊີ. ເພື່ອຫລີກລ້ຽງ ປັນຫານີ້ ຜູ້ທີ່ເປັນດີເມັນເຊັຽ ສາມາດມອບສິດ ໃຫ້ຜູ້ອື່ນ ເປັນຜູ້ຈັດການບັນຊີໃຫ້ ໃນເວລາທີ່ເຂົາຍັງມີ ຄວາມສາມາດ ຕັດສິນ ເລື່ອງຂອງຕົນເອງໄດ້. ທີ່ສຳຄັນຕ້ອງເຂົ້າໃຈວ່າ ການມອບສິດ ຈະບໍ່ມີ ຄວາມໝາຍ ເມື່ອເວລາ ຜູ້ກ່ຽວ ໝົດຄວາມສາມາດ ທີ່ຈະຕັດ ສິນ ໂດຍຕົນເອງໄດ້. ຫາກຜູ້ກ່ຽວ ບໍ່ຍອມຮັບການປ່ຽນ ໃນວິທີການນີ້ ກໍຄວນໄປປຶກສາ ກັບຜູ້ອຳນວຍການທະນາຄານ ເພື່ອຫາວິທີຊ່ວຍ ແກ້ໄຂປັນຫານີ້.

ວາງແຜນລ່ວງໜ້າ ແປວ່າ:

- ມີລາຍເຊັນຮ່ວມກັນ ໃນທຸກໆ ບັນຊີເງິນ
- ປຶກສາກ່ຽວກັບເລື່ອງເງິນ ກັບ ຜູ້ທີ່ປຶກສາການເງິນ
- ຕົກລົງກັນວ່າ ຜູ້ທີ່ເປັນດີເມັນເຊັຽ ຈະໃຊ້ເງິນໄດ້ວິທີໃດ ແລະ ເວລາໃດ.

ຜູ້ໃດສາມາດຊ່ວຍໄດ້?

- ຜູ້ຈັດການຂອງ ທະນາຄານ
- ຜູ້ທີ່ຖືກຮັບຮູ້ ວ່າເປັນ ທີ່ປຶກສາການເງິນ
- ທະນາຍຄວາມ
- ອາລີໄຊເມີ້ ອອສເຕຣເລັຽ (Alzheimer's Australia)

ເອກກະສານມອບສິດ

ໃນເກືອບທຸກຮັກ(States) ແລະອານາເຂດ(Territories) ຜູ້ຄົນ ສາມາດເຊັນ ເອກກະສານມອບສິດ ທີ່ຮຽກວ່າ Enduring Power of Attorney ຖ້າຫາກຜູ້ກ່ຽວຍັງມີສິດຕາມກົດໝາຍສາມາດ ຕັດສິນໃຈໃນເລື່ອງໂຕເອງໄດ້ໃນຄະນະນັ້ນ. ເອກກະສານມອບສິດ (Enduring Power of Attorney) ເປັນເອກກະສານ ທາງກົດໝາຍທີ່ອະນຸຍາດໃຫ້ຜູ້ທີ່ຖືກມອບສິດ ໄດ້ເບິ່ງແຍງເລື່ອງການ ເງິນຂອງອີກຜູ້ນຶ່ງເມື່ອເວລາທີ່ເຂົາບໍ່ສາມາດເບິ່ງແຍງເອງໄດ້. ມີຫລາຍ ຄົນເຮັດເອກກະສານມອບສິດໄວ້ໂດຍບໍ່ກຳນົດວ່າ ມີພຍາດ ຫຍັງ ຫລື ມີການວິເຄາະ ຫຍັງເລີຍ.

ເອກກະສານມອບສິດທຳມະດາ ຫລືທົ່ວໄປ ກໍມີຢູ່ ແຕ່ວ່າ ໃຊ້ການໄດ້ ແຕ່ໃນເວລາທີ່ຄົນຜູ້ນັ້ນ ຍັງມີຄວາມສາມາດຕັດສິນໃຈໃນເລື່ອງຂອງ ຕົນເອງໄດ້. ແຕ່ Enduring Power of Attorney ຈະໃຊ້ການໄດ້ ຈົນກວ່າ ຄົນຜູ້ນັ້ນ ເສັຽຊີວິດໄປ ຫລືວ່າໄດ້ຖືກ ລົບລ້າງ.

ຜົນອັນນຶ່ງຂອງການມີເອກກະສານມອບສິດ ກໍແມ່ນວ່າ ຜູ້ທີ່ເປັນ ດີເມັນເຊັຽ(dementia) ສາມາດເລືອກຜູ້ໃດຜູ້ນຶ່ງ ເພື່ອປະຕິບັດ ຕ່າງໜ້າເຂົາ ໃນດ້ານກົດໝາຍແລະການເງິນ ເມື່ອເວລາທີ່ເຂົາ ບໍ່ສາມາດປະຕິບັດດ້ວຍຕົນເອງໄດ້.

ວາງແຜນລ່ວງໜ້າ ແປວ່າ:

- ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າ ຜູ້ທີ່ເປັນດີເມັນເຊັຽ(dementia) ໄດ້ ມີໂອກາດ ຕົກຕ້ອງໃນການເຮັດເອກກະສານມອບສິດໄວ້ເທົ່າທີ່ຈະໄວ້ໄດ້ຫລັງຈາກ ທີ່ເຂົາກວດພິພາດ ແລະ ເຂົາຍັງມີ ຄວາມສາມາດເຮັດໄດ້.
- ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າ ຄອບຄົວ ແລະ ຜູ້ຄູແລ ກໍມີເອກກະ ສານມອບສິດ ຂອງພວກເຂົາເອງຄືກັນ ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າ ທຸລະກິດສ່ວນຕົວ ຂອງພວກເຂົາຈະຖືກເບິ່ງແຍງ ໃນກໍ ລະນີ ທີ່ພວກເຂົາເກີດ ບໍ່ມີຄວາມສາມາດຂຶ້ນມາຄືກັນ.
- ໃຫ້ມີສຳເນົາເອກກະສານມອບສິດ ແລະໃຫ້ຮູ້ຈັກວ່າເກັບ ມ້ຽນໄວ້ ຢູ່ບ່ອນໃດ.

ຜູ້ໃດສາມາດຊ່ວຍໄດ້?

- ທະນາຍຄວາມ
- ສະກຸນບັນຊີຊ່ວຍດ້ານ ກົດໝາຍ (Legal Aid)
- ອາລີໄຊເມີ້ ອອສເຕຣເລັຽ (Alzheimer's Australia)

ຟີນັຍກັມ

ຟີນັຍກັມ ຈະຊັບອກວ່າ ຊັບສິນ ຂອງຜູ້ເສຍອິດສະລະ ຄວນແບ່ງປັນ ແບບ ໃດ. ຟີນັຍກັມຈະຖືກຕ້ອງຕາມກົດໝາຍ ກໍຕໍ່ເມື່ອ ຄົນຜູ້ນັ້ນເຂົ້າໃຈ ຄວາມໝາຍຂອງມັນ, ສັນນິ ທິສຳຄັນກໍແມ່ນວ່າ ຜູ້ທີ່ເປັນຕິເມັນເຊັຽ (dementia) ຕ້ອງການ ຢາກເຮັດ ຫລື ກວດຄົ້ນ ຟີນັຍກັມ, ເຂົາກໍ ຄວນເຮັດ ໃນເວລາທີ່ເຂົາຍັງມີຄວາມສາມາດ ເຊັ່ນຊື່ໄດ້ຢູ່.

ວາງແຜນລ່ວງໜ້າ ແປວ່າ:

- ມີ ການປັບປຸງຟີນັຍກັມ ອອກມາໃໝ່
- ຮູ້ວ່າ ແມ່ນໃຜ ເປັນຜູ້ຈັດການມໍລະດົກ ຕາມຟີນັຍກັມ ແລະ ເກັບມືຮຸນໄວ້ ຢູ່ບ່ອນໃດ.

ຜູ້ໃດສາມາດຊ່ວຍໄດ້?

- ທະນາຍຄວາມ
- ສະກຸນບັນຊ່ວຍດ້ານ ກົດໝາຍ (Legal Aid)
- ອາລີເຊເມີ ອອສເຕຣເລັຽ (Alzheimer's Australia)

ການຕັດສິນໃຈ ກ່ຽວກັບ ການປິ່ນປົວ

ກ້າຫ່ານເສຍຄວາມສາມາດໃນດ້ານກົດໝາຍທີ່ຈະຕັດສິນໃຈໃນການ ປິ່ນປົວຂອງທ່ານ, ຜູ້ອື່ນຕ້ອງເປັນຜູ້ຕັດສິນໃຈທ່ານ. ໃນເກືອບທຸກຮັກ (States) ແລະ ອານາເຂດ (Territories), ທ່ານສາມາດຊີ້ບັງ ໃຫ້ໃຜຜູ້ນຶ່ງທີ່ທ່ານເຊື່ອໃຈໄດ້ເປັນຜູ້ຕັດສິນສິ່ງເລັ່ນໃຫ້. ກ້າຫ່ານທ່ານ ບໍ່ໄດ້ ວາງແຜນໄວ້ລ່ວງໜ້າ, ກົດໝາຍ ຢູ່ແຕ່ລະລັດ ແລະ ແຕ່ລະ ອານາເຂດຈະອະນຸຍາດໃຫ້ສານພິເສດແຕ່ງຕັ້ງຜູ້ໃດຜູ້ນຶ່ງ ເປັນຜູ້ຕັດ ສິນແທນທ່ານ.

ມີສອງວິທີ ທີ່ຊ່ວຍວາງແຜນລ່ວງໜ້າກ່ຽວກັບການຕັດສິນໃຈປິ່ນປົວ

- ເອກກະສານມອບສິດ ກ່ຽວກັບ ສຸຂະພາບ. ອັນນີ້ ອະນຸຍາດ ໃຫ້ທ່ານ ຊີ້ບັງ ໃຫ້ໃຜຜູ້ນຶ່ງ ເປັນຜູ້ຕັດສິນໃຈຕ່າງທ່ານ ກ່ຽວກັບ ການປິ່ນປົວ.
- ຄຳສັ່ງລ່ວງໜ້າ ທີ່ຂຽນໄວ້ເປັນ ເອກກະສານ ຊຶ່ງຊັບອກ ຄວາມຕ້ອງການ ຂອງທ່ານ ກ່ຽວກັບ ການປິ່ນປົວ.

ຢູ່ບາງລັດ ແລະ ບາງອານາເຂດ ອາດຈະເອີ້ນຊື່ ເອກກະສານ ຕ່າງກັນ, ແຕ່ໜ້າທີ່ ບົດບາດ ມັນກໍຄ້າຍຄືກັນຫລາຍ.

ວາງແຜນລ່ວງໜ້າ ແປວ່າ:

- ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າ ຜູ້ທີ່ມີ ດິເມັນເຊັຽ ໄດ້ມີໂອກາດເຮັດ ເອກກະສານມອບສິດ (Enduring Power of Attorney) ກ່ຽວກັບເລື່ອງ ສຸຂະພາບ ຫລື ຄຳສັ່ງລ່ວງໜ້າ ທີ່ຂຽນໄວ້.
- ມີສຳເນົາເອກກະສານມອບສິດ ແລະ ຮູ້ຈັກວ່າເກັບ ມ້ຽນໄວ້ ຢູ່ບ່ອນໃດ.

ຜູ້ໃດສາມາດຊ່ວຍໄດ້?

- ທະນາຍຄວາມ
- ສະກຸນບັນຊ່ວຍດ້ານ ກົດໝາຍ (Legal Aid)
- ຜູ້ຮັກສາສິດທິຂອງຊຸມຊົນ
- ອາລີເຊເມີ ອອສເຕຣເລັຽ (Alzheimer's Australia)

ຜູ້ປົກຄອງ ແລະ ການບໍລິຫານ

ໃນເກືອບທຸກຮັກ (States) ແລະ ອານາເຂດ (Territories), ຈະມີ ຫນ່ວຍຄຸ້ມຄອງ ຫລື ສານໄກເກັຽ ທີ່ສາມາດແຕ່ງຕັ້ງຜູ້ປົກຄອງ ຫລື ຜູ້ບໍລິຫານ ໃຫ້ຄົນທີ່ບໍ່ສາມາດຕັດສິນເລື່ອງຕົນເອງໄດ້. ກ້າຫ່ານ ມີປັນຫາ ກ່ຽວກັບເລື່ອງສ່ວນຕົວ ຂອງຜູ້ທີ່ມີ ດິເມັນເຊັຽ, ຫລື ມີການ ອັດແຍງຜົນປະໂຫຍດ ຂອງເຂົາ, ກໍຄວນຈະພິຈາລະນາ ຍື່ນຄຳຮ້ອງ ເພື່ອ ຂໍແຕ່ງຕັ້ງຜູ້ປົກຄອງ ຫລື ຜູ້ບໍລິຫານ.

ທ່ານສາມາດຕິດຕໍ່ ອາລີເຊເມີ ອອສເຕຣເລັຽ (Alzheimer's Australia) ເພື່ອປຶກສາວ່າ ຈະຕ້ອງການ ຍື່ນຄຳຮ້ອງ ເພື່ອແຕ່ງຕັ້ງ ຜູ້ຄຸ້ມຄອງ ຫລື ຜູ້ບໍລິຫານ ຫລື ບໍ່, ແລະ ຈະເຮັດວິທີໃດ.

ອ້າງອີງເພີ່ມ

Alzheimer's Australia ບໍລິການຊ່ວຍເຫລືອ, ແຈ້ງ ອ້າງ, ໃຫ້ການ ສຶກສາ, ໃຫ້ການອົບລົມ ແລະ ປຶກສາ. ເຊີນຕິດຕໍ່ ສາຍໂທລະການຊ່ວຍເຫລືອຂອງດິເມັນເຊັຽ ແຫ່ງຊາດ: **National Dementia Helpline 1800 100 500**

ເພື່ອເອົາອ້າງອີງເພີ່ມ ແລະ ເພື່ອເບິ່ງ ອ້າງ ສັບບອນ ໃຫ້ຢູ່ຮູ້ມເບິ່ງທາງອິນເທີເນັດ **fightdementia.org.au**